

Державна служба України з надзвичайних ситуацій
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
Навчально-науковий інститут психології та соціального захисту

ОСОБИСТІТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Матеріали
XI Всеукраїнської науково-практичної конференції

м. Львів, 24 травня 2024 р.

Львів – 2024

4. Кузнєцова О. В. Життєстійкість педагога в умовах війни: аналіз парціальних позицій. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія. 2023. Вип. 1. С. 67–72. DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2023.1.13>
5. Предко В. В., Сомова О. О. Вплив війни на зміну рівня стресу та стратегій збереження життєстійкості українців. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія. 2022. Т. 33 (72). № 4. С. 89–98. DOI: <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2022.4/16>
6. Hiver P. The Triumph Over Experience: Hope and Hardiness in Novice L2 Teachers. Positive psychology in SLA. 2016. Vol. 97. P. 168–192.
7. Maddi S. The Story of Hardiness: Twenty Years of Theorizing, Research, and Practice. Consulting Psychology Journal: Practice and Research. 2002. Vol. 54. No 3. P. 173–185.
8. Nishizaka S. Kindergarten teachers' mental health: Stress, Preschool teacher efficacy and hardiness. The Japanese Journal of Educational Psychology. 2002. Vol. 3. P. 283–290.

УДК 159.9

Юрій Вінтюк, м. Львів

ФІЛЬМОТРЕНІНГ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Підготовка кваліфікованих фахівців різних спеціальностей у сучасних умовах вимагає застосування відповідних ефективних методів, придатних для вирішення різноманітних завдань. До таких належить і фільмотренінг – сучасний метод роботи, який використовується для вирішення всеможливих як навчальних, так і практичних завдань, що вже набув належне визнання та поширення за кордоном. У даному викладі буде розглянуто особливості застосування фільмотренінгу при підготовці курсантів-рятувальників, які здобувають вищу освіту у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності, для забезпечення їхньої майбутньої професійної діяльності, зокрема, в екстремальних умовах. Необхідність розгляду можливостей використання такої форми тренінгових занять обумовлює актуальність даного дослідження.

Мета роботи – розглянути особливості використання фільмотренінгу при підготовці майбутніх фахових рятувальників, зокрема, для забезпечення їхньої майбутньої діяльності в екстремальних умовах, на конкретному прикладі.

Тренінгові заняття вже здобули належне визнання та розповсюдження у наших навчальних закладах, тому вони часто використовуються для здійснення підготовки фахівців різних спеціальностей. Згідно з розповсюдженим визначенням, *тренінг – це метод активного навчання, спрямований на розвиток знань, вмінь, навичок і соціальних установок – форма інтерактивного навчання, метою якого є розвиток компетенцій міжособистісної та професійної поведінки у спілкуванні*. В якості стимульного матеріалу для тренінгових занять можуть використовуватися різноманітні матеріали, зокрема, відеофрагменти чи кінофільми – як документальні, так і художні, як короткометражні, так і повнометражні. Звідси можна вивести наступне: *Фільмотренінгом називається тренінг, що використовує фільми (або їхні фрагменти) в якості стимульного матеріалу для проведення занять, створення певного змістового, емоційного й інтелектуального настрою*. Йому властиві певні особливості, які важливо враховувати під час підготовки і проведення занять; короткий їх виклад, на конкретному прикладі, наведено далі.

Курсанти, що навчаються у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності за різними спеціальностями, вивчають також навчальні дисципліни, які передбачають проведення тренінгових занять. Причому практично будь-які тренінгові заняття дозволяють проводити також фільмотренінги; тому доречно розглянути можливості, які надає їхнє застосування. Деякі особливості фільмотренінгу, в навчальних цілях зокрема, відображені у публікаціях на дану тему (див., напр.: [2]).

У даному випадку розглянемо, як приклад, проведення фільмотренінгу з курсантами-рятувальниками, з використанням – у якості стимульного матеріалу для розгляду теми – кінофільму «Вогнеборці» (біографічна драма 2017 року), який відповідає тематиці навчального курсу «Соціально-психологічний тренінг спілкування». У даному випадку він служить стимульним матеріалом, для спілкування на задану тему, і призначений для спільного вирішення завдань фахової підготовки майбутніх рятувальників. Слід зазначити, що повнометражний кінофільм може використовуватися як стимульний матеріал для заняття, але обмежений час на його проведення не дозволяє повністю продемонструвати фільм в аудиторії. Тому доводиться демонструвати лише певні фрагменти з відібраного фільму, або ж вирізати їх за допомогою відеоредактора.

Слід окремо відзначити доречність застосування фільмотренігу при проведенні занять із майбутніми фахівцями, котрі готуються до здійснення професійної діяльності в екстремальних умовах, у даному випадку курсантів-рятувальників. Адже для того, щоб підготувати їх до здійснення у майбутньому професійної діяльності в умовах, максимально наближених до реальних, які наявні при виконанні ними посадових обов'язків, важливо достовірно змодельювати їх під час практичних занять у навчальних аудиторіях. Відповідно до вказаного, для проведення практичних занять із майбутніми рятувальниками доцільно відібрати необхідні відеоматеріали: відеофрагменти, короткометражні або повнометражні фільми, в яких реалістично зображені певні ситуації, з якими вони зустрінуться при виконанні професійної діяльності за обраним фахом. Саме такі ситуації, з повсякденної роботи пожежників, правдиво відтворені у запропонованому фільмі.

Оскільки кінофільм, який демонструється, містить ситуації, котрі трапляються під час професійної діяльності рятувальників ДСНС, поставлені завдання передбачають пошук можливих шляхів і способів їхнього вирішення. У такому випадку в ході проведення фільмотренігу відбувається формування необхідних знань, вмінь і навичок вирішення складних ситуацій у курсантів-рятувальників, які знадобляться їм у майбутній діяльності за обраним фахом.

На початку заняття необхідно роз'яснити мету й особливості його проведення; а також поставити завдання, які передбачено вирішити протягом заняття. Зокрема, курсантам запропоновано дати відповіді на такі питання:

Які ваші враження від перегляду фільму «Вогнеборці»?

Кого можна віднести до головних персонажів фільму?

Що виступає рушієм, котрий розгортає події фільму?

Що становить собою, згідно з фільмом, професія пожежника?

Яка історія професійного шляху суперінтенданта пожежно-рятувальної служби Еріка Марша?

Які особливості стосунків Еріка Марша з дружиною Амандою?

Яка історія шляху в професію пожежника-новачка Брендана Макдоно?

Як основна ідея фільму?

Чому ми можемо навчитися у пожежників-персонажів фільму?

Наскільки актуальні ідеї фільму за сучасних реалій?

Затим слідує основна частина, в якій відбувається перегляд кінофільму, під час якого курсанти виконують поставлені завдання. Далі розпочинаються виступи слухачів, які висловлюються з приводу побаченого, пропонують власні міркування щодо вирішення поставлених завдань. Для цього вони використовують знання з освоєних раніше предметів, пропонують нові рішення завдань, що постають перед персонажами у фільмі тощо. Під час і після таких виступів відбувається їхнє обговорення, для чого використовується спільне знання та задіюється групове мислення, яке також спрямоване на освоєння матеріалу, одержаного під час лекційних занять.

Завершальний етап заняття передбачає підбиття підсумків і здійснення узагальнень, формулювання висновків, до яких прийшли разом учасники обговорення. Це спільно здобуте знання за даною темою з певного предмету стає головним результатом фільмотренінгу. Приклади проведення фільмотренінгу, в повному обсязі – з певного предмету та за конкретною темою – можна знайти у попередніх публікаціях (див., напр.: [1]).

Слід також відзначити, що така підготовка, в умовах, які максимально наближені до реальних, викликає у курсантів чималий інтерес, спонукає до активної участі в обговоренні, а тому дає бажані позитивні результати в плані їхньої фахової підготовки, причому не лише з даного предмету.

Таким чином, здійснений розгляд можливостей і особливостей застосування фільмотренінгу для викладання навчальних дисциплін курсантам-рятувальникам, а також наявний досвід їхнього проведення підтверджує, що така форма навчальних занять є перспективною для застосування під час викладання низки навчальних предметів; викликає належний інтерес у слухачів, підвищує їхню активність під час занять, і загалом дає стійкі позитивні результати щодо їхньої фахової підготовки загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вінтюк Ю. В. Дослідження навчальних ситуацій методом фокус-групи у підготовці майбутніх фахових психологів. Вісник черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. 2023. № 1. С. 65–70.
2. Чаплінська Ю.С. Особливості фільмоаналізу у груповій роботі. URL: https://mediaosvita.org.ua/wp-content/uploads/2018/08/CHaplinska_OSOLYVOSTI-FILMANALIZU-U-GRUPOVIJ-ROBOTI.pdf